

Кобиліна Ю. М.,
доктор філософії,
старший викладач кафедри слов'янської
та романо-германської філології
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНІЙ ПОЛІТИЦІ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Інтеграційний поступ України до європейського політичного й культурного простору зумовлює необхідність концептуального переосмислення гуманітарної політики, у межах якої мовне питання посідає системоутворювальне місце. У сучасних умовах мова функціонує не лише як засіб комунікації, а як багатовимірний соціокультурний феномен, що виконує консолідаційну, ідентифікаційну та безпекову функції. Вона постає маркером належності до політичної нації, інструментом формування суспільної солідарності та чинником забезпечення державної стійкості. Гармонізація мовної політики України з підходами Ради Європи є важливою складовою євроінтеграційних трансформацій [1, 3, 6].

Європейська модель мовного регулювання ґрунтується на принципі збалансованого поєднання підтримки державної мови з гарантуванням мовного різноманіття. Ефективна мовна політика враховує як інтереси державотворчої нації, так і права мовних спільнот, що відповідає засадам демократичного врядування та соціальної стабільності [1]. Участь України в європейських документах засвідчує її прагнення інтегруватися до європейського гуманітарного простору, водночас актуалізуючи потребу у виробленні гнучких механізмів реалізації положень із урахуванням національних пріоритетів [3, 6].

У сучасному науковому дискурсі мовну політику доцільно інтерпретувати як комплексну, багаторівневу систему регулювання мовних процесів, що реалізується через взаємодію органів законодавчої, виконавчої та судової влади. Це передбачає не лише стабілізацію мовної ситуації, а й трансформацію функціонального розподілу мов та стимулювання розвитку мовної системи загалом [2]. Водночас параметри мовної політики варіюються залежно від політичного режиму, рівня інституційної спроможності держави та соціокультурної неоднорідності суспільства, що зумовлює різний ступінь централізації, координації та інтенсивності державного впливу. Попри зростання ролі громадянського

суспільства, держава зберігає статус ключового суб'єкта мовної політики, визначаючи правові рамки функціонування мов і забезпечуючи їх дотримання. Одним із її пріоритетних завдань є мінімізація конфліктогенного потенціалу у взаємодії мовних спільнот, що особливо актуально в умовах соціальної та регіональної різноманітності. Водночас у сучасному глобалізованому світі до реалізації мовної політики активно долучаються неурядові організації, освітні інституції та міжнародні структури, що сприяє диверсифікації механізмів мовного регулювання [2].

Реалізація мовної політики України в умовах євроінтеграції визначається комплексом взаємопов'язаних чинників. Перш за все, це законодавчий і нормативний аспект, який включає Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та затверджений у 2026 році стандарт державної мови, що унормовує рівень володіння українською, уніфікує критерії оцінювання компетентності та забезпечує високий рівень офіційно-ділового мовлення, інтегруючи положення українського правопису та узгоджуючись із європейською системою рівнів володіння мовою (A1–C2) [4]. Важливим є інституційний чинник, який передбачає координацію діяльності органів влади, а також участь неурядових організацій, освітніх закладів та міжнародних структур [2, 5, 6]. Освітній простір виступає ключовим інструментом формування мовної компетентності громадян, забезпечуючи підготовку фахівців для міжкультурної комунікації та інтеграції у європейський професійний і науковий простір [1, 2]. Соціокультурний чинник передбачає активне використання української мови у щоденному спілкуванні, підтримку україномовного медіапростору та культурного продукту, що сприяє консолідації суспільства та зміцненню національної ідентичності [3, 7]. Міжнародний аспект – гармонізація української мовної політики з європейськими стандартами Ради Європи, а безпековий і інформаційний чинник передбачає використання мови як стратегічного ресурсу для протидії дезінформації та зміцнення національної стійкості [2, 6].

Особливої ваги мовне питання набуло в умовах російсько-української війни, що зумовило його переосмислення у безпековому, політичному та інформаційному вимірах. У цих умовах мова трансформується у стратегічний ресурс, який забезпечує суспільну мобілізацію та протидію інформаційним загрозам, та виступає маркером громадянської позиції та інструментом символічного спротиву, що сприяє консолідації суспільства [1, 2, 7]. У воєнний період мовна політика тісно пов'язана з інформаційною безпекою: мова стає каналом як поширення національного контенту, так і потенційного впливу деструктивних наративів. У відповідь держава посилює підтримку україномовного медіапростору, розвиток культурного продукту та впровадження мовних стандартів у стратегічних сферах. Перспективи розвитку української мови до 2030 року передбачають стабільне функціонування державної мови,

підвищення мовної компетентності громадян, розвиток цифрових платформ українською, посилення освітніх програм, збереження мовного різноманіття та узгодження з європейськими стандартами мовної політики, що забезпечить зміцнення національної ідентичності та інтеграцію України до європейського простору [2, 6, 7].

Отже, сучасна українська мовна політика виступає багатомірним інструментом державотворення, що об'єднує гуманітарний, безпековий та інтеграційний аспекти. У контексті європейської інтеграції вона набуває особливої актуальності як засіб консолідації суспільства, механізм забезпечення гуманітарної та інформаційної безпеки та ключовий чинник формування національної ідентичності. Реалізація мовної політики передбачає узгодження нормативних, освітніх і культурних інструментів, спрямованих на зміцнення державної мови та підтримку мовного різноманіття в сучасному багатомовному середовищі. Адаптація до європейських стандартів включає вдосконалення механізмів законодавчого регулювання, посилення ролі освіти та формування збалансованої мовної моделі, що забезпечує зміцнення національної ідентичності та інтеграцію України до європейського простору.

Список використаних джерел:

1. Ажнюк Б. Мовна політика: європейські критерії і Україна. *Українське мовознавство*. 2019. № 1 (49). С. 9–31. URL: <https://surl.li/lvrqyk>.

2. Малінська Г. Д., Горбань Г. М. Мовна політика в Україні: сучасні виклики та перспективи розвитку української мови в багатомовному середовищі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія*. Київ, 2025. Т. 36 (75). № 1. Частина 1. С. 56–61. URL: <https://surl.li/flvcyu>.

3. Опанащук П. В. Реалізація мовної політики України в контексті імплементації європейської хартії регіональних мов або мов меншин. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2024. № 16. С. 271–274. URL: <https://surl.li/cc/dakejo>.

4. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII. URL: <https://surl.li/ywefsf>.

5. Про затвердження Українського правопису як стандарту державної мови : рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 01.03.2026 № 47. URL: <https://surl.li/ernvuk>.

6. Тарасенко О. Л. Реалізація державної мовної політики в Україні: європейський контекст. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2024. № 22. С. 276–282. URL: <https://surl.lt/hxhpzk>.

7. Українська мова під час війни: ключові тенденції розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://surl.li/lyhocg>.